

~СЕКЦІЯ 4~

**Удосконалення організаційно-правового механізму
взаємодії державних, соціальних та громадських
суб'єктів попередження насильства в сім'ї
та перенаправлення жертв**

~Проблеми впровадження відновного правосуддя в Україні~

Біак О.О., дільничний інспектор міліції СДІМ Сихівського РВ ЛМУ ГУМВС України у Львівській області, старший лейтенант міліції

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент
Дроздова І.В.

Розчарування та незадоволення офіційною системою правосуддя у сфері протидії домашньому насильству дали поштовх до виникнення в багатьох країнах світу альтернативних підходів до вирішення існуючої проблеми. Йдеться про розв'язання сімейного конфлікту за участю не тільки сторін конфлікту, а й представників родини, громади. Програми відновного правосуддя ґрунтуються на тому переконанні, що особи, які стали безпосередніми учасниками конфлікту, мають брати однаково активну участь у його розв'язанні та пом'якшенні (усуненні) негативних наслідків. За допомогою участі осіб, які представляють собою повний нейтралітет та не мають до конкретної ситуації ніякого відношення, відбувається вплив на безпосередніх осіб-учасників конфлікту з боку громади та соціуму. Разом з тим, безпосередня участь у процесі осіб, які були ініціаторами конфлікту та постраждалих від цього конфлікту осіб, дає змогу учасникам пристосуватись до кожного конкретного випадку і розв'язувати конфлікти не за стандартно прописаною схемою, а за індивідуальним підходом до кожної конкретної ситуації. Таким чином, програми відновного правосуддя частково ґрунтуються на бажанні самої громади не лише брати участь у прийнятті рішень, а й самій

приймати рішення, посилювати контроль та розвивати вплив на осіб, які знаходяться в цій громаді. Тут розглядаються мирні та толерантні шляхи вирішення проблем із залученням сторін конфлікту, розвитку поваги до відмінностей між людьми та розвитку тих тенденцій, коли громада сама відповідальна за ті рішення, які вона приймає.

Програми відновного правосуддя є універсальним інструментом, тому що у багатьох країнах світу практики відновного правосуддя застосовуються не лише у кримінальних справах, а й для розв'язання багатьох конфліктних ситуацій у родині, на робочих місцях, школах та ін. Застосування практик відновного правосуддя у такий спосіб може призвести до зміцнення існуючої правової системи [1, с.8]. Отже, базовим завданням правосуддя, що ґрунтуються на принципах активізації громадянського суспільства, є забезпечення захисту прав та інтересів як потерпілих, так і правопорушників; як жертв, так і сімейних агресорів, з метою усунення причин та впливу на обставини, що призвели до виникнення конфлікту.

Україна має традиції врегулювання конфліктів: зокрема у структурі Центральної Ради існував «відділ конфліктів». Архівні документи свідчать, що відділ брав участь у залагодженні колективних та індивідуальних трудових спорів, а одним із дієвих методів залагодження конфліктів були так звані «примирні камери», де зводилися сторони конфлікту. Традиція «відновного правосуддя», яка закріплювалася у кодексах звичаєвого права у східній Україні, трималася до середини XIX ст., а в Західній Україні (особливо в Карпатах і Прикарпатті) звичаєве право діяло до 1939 р., тобто до приходу радянської влади. Реалізувалося звичаєве право в діяльності зборових судів, які проводилися двічі на рік і в яких участь брало все доросле населення. Метою зборових судів було встановлення справедливості та підтримання миру в громаді, тому примирення сторін віталася [2].

Проте, не зважаючи на попередній досвід, впровадження в Україні системи правосуддя із залученням

громади відновного правосуддя, довготривалий та трудомісткий процес. По-перше, ініціативу з впровадження відновного правосуддя з 2000 року в Україні підтримало лише кілька громадських організацій Києва, Львова, Луганська та Одеси, які надавали послуги з медіації – вирішення конфліктних ситуацій з допомогою нейтрального спеціально підготовленого посередника-медіатора [3, с. 47]. Це свідчить про необхідність національної програми впровадження відновного правосуддя, із запровадженням мережі центрів відновного правосуддя в кожному місті України.

По-друге, відсутність законодавчого врегулювання принципів та механізму реалізації програм відновного правосуддя у системі кримінального судочинства країни. Діяльність громадських організацій, які займаються впровадженням відновного правосуддя, не регламентується на законодавчому рівні. Медіація між потерпілим і правопорушником в Україні відбувається поза межами кримінального судочинства, завдяки унікальним механізмам співпраці, розробленим через відсутність хоча б якоїсь нормативно-правової бази для медіації в кримінальних справах і введенням у дію угодами про співпрацю, які укладали зацікавлені сторони на місцевому рівні [4, с. 47].

По-третє, розвиток практики відновного правосуддя в Україні гальмує відсутність державної підтримки на рівні організації взаємодії державних та недержавних органів у сфері відновного правосуддя, фінансового забезпечення програм, навчання фахівців-медіаторів, наукової підтримки тощо.

Із врахуванням наявних можливостей та перспектив, існує декілька варіантів подальшого розвитку відновного правосуддя відповідно до реформ системи кримінального судочинства :

1. Робота на законодавчому рівні щодо створення інституту пробації, що може стати основою для співпраці з

громадами та суспільством у застосуванні відновного правосуддя.

2. Подальше впровадження відновного правосуддя у пілотних проектах за підтримки місцевих органів влади в умовах децентралізації влади в Україні, зміцнення місцевих бюджетів та широкої інформаційно-просвітницької.

3. Надання дільничним інспекторам міліції та працівникам кримінальної міліції у справах дітей повноважень щодо застосування технологій відновного правосуддя у сфері протидії насильству в сім'ї.

Список використаних джерел:

1. Посібник з програм відновного правосуддя [текст] / колект.авт. // Серія посібників з кримінального правосуддя. – Київ, 2009. – 95 с.

2. Медіація як технологія врегулювання конфлікту [Електронний ресурс] Режим доступу : <http://stud24.ru/psychology/medacya-yak-tehnologya-vreguljuvannya-konflktu/492618-1905712-page1.html>

3. Розвиток мережі центрів відновного правосуддя в громадах України [текст] / колект.авт // Відновне правосуддя в Україні : щоквартальний бюлетень. - № 1-4 (15). - 2010. –С. 47-50.

4. Коваль Р., Пилипів Н. Стан впровадження відновного правосуддя в Україні [текст] / Коваль Р., Пилипів Н.// Відновне правосуддя в Україні : щоквартальний бюлетень. - № 1-4 (18). - 2012. –С. 44-57.

~Пенітенціарні заходи впливу на неповнолітніх засуджених: кримінологічний аспект~

Богатирьов А.І., помічник-консультант народного депутата Верховної Ради України, кандидат юридичних наук

Завдання запобігання злочинності серед засуджених неповнолітніх є одним з важливих завдань не лише пенітенціарної системи, а й всього суспільства, яке реалізується насамперед через його інституції та людей, які взаємодіють з неповнолітніми. Незважаючи на певні дії